

אורות פלא

סוכן
להורות
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
דע"א מוד"ס
"פלא ועי"
ועוד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא ועי"
לְקַט דְּרוּשִׁים וּמֵאמְרֵי מוֹסֵר, שְׁנַלְקָטוּ מִתּוֹךְ סִפְרֵיו

פְּרִשְׁת לָךְ לָךְ תִּשְׁפָּה

וּבְכֹר אָמַר וְיִאֲמְרוּ הַלֵּל עֲרִירִי? וְגַם תִּבְת "הו" מִיְתַרְת. וְגַם אָמְרוּ וְהֵאָמְרוּ
 בַּה", וּמֵאִי רְבוּתִיָּהּ, וְלָמָּה חֲשַׁבָּה לֹא לְצַדִּיקָה כְּאֵלֶּיךָ עָשָׂה דְּבַר גְּדוּלָּה?
 וְגַם קִשְׁיָה, אִם הֵאָמְרוּ לְהַזְרֵעַ, לְמַה לֹּא הֵאָמְרוּ לְהַאֲרִץ וְשָׂאֵל אֹת "בְּמֵה אֲדַע"?
 וּבְכִי לִישָׁב כָּל זֶה נִרְאָה בְּהַקְדָּיִם דִּידוּע דְּאֲבָרְהָם הִיָּה אֲצִטְגִּנוּן גְּדוּל, וְנִרְאָה
 בְּאֲצִטְגִּנוּת שְׁלֹו שְׂאִינוּ מוֹלִיָּה, עַד שֶׁהֲצַרְךָ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹמַר לֹא צָא
 מֵאֲצִטְגִּנוּת שְׁלֹךְ (שַׁבַּת קְנוּ). וְיִדוּעַ מִי "בְּרֵאשִׁית בְּרָא - אֱלֹקִים" - גְּמַטְרִיָּה
 "הַטְּבַע", וְקִשְׁיָה לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעִשׂוֹת דְּבַר הַפֶּה הַטְּבַע בְּקִרְיַעַת
 יָם סוּף. אָמְנָם יֵשׁ דְּרָכִים אֲשֶׁר יוּכַל הַבְּטַחַת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהַבְּטִיחוּ
 עַל הַזְרַע שִׁיתְקַיֵּם, וְהוֹרָאת הַמְזֹל לֹא תִבְטַל, אוֹ שֶׁהוֹרָאת הַמְזֹל אֲמִתִּית
 וְהַבְּטַחַת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תִתְקַיֵּם, עַל דְּרָךְ מַה שְׂאִמְרוּ רְבוּתִינוּ וְזָכוּנָם
 לְבִרְכָה (סְנַהֲדִירִי יט): עַל מִיכַל מוֹתוֹף שֶׁגְּדָלָה בְּנֵי מֵרַב, מַעֲלָה עָלֶיהָ הַפְּתוּב
 כְּאֵלֶּיךָ לְדַתְּם, אוֹ שֶׁהַתְּלִמִּיד יִחְשַׁב כְּבִנוּ. אוֹ אֲפֶשֶׁר בְּהַפֶּה, שֶׁהַבְּטַחַת הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא יִהְיֶה בְּעֵצֶם, וְהוֹרָאת הַמְזֹל יִהְיֶה בְּמַה שִׁיְהִי זָרַע שְׁפֵלִים וּבְטִלִים
 כְּעִפְרָא דְאַרְעָא, וְעִבְדִים מְשֻׁלוּ בְּהֵם, וְהִיוּ כְּלָא הִיוּ.

נִמְצָא דִישׁ שְׁתֵּי דְרָכִים שִׁיתְקַיְמוּ שְׁתֵּיהֶם.
 וְלָזֶה אָמַר אַבְרָם אֶל ה' "מַה תִּתֶּן לִי", אִיזָה מִן הַשְּׁתֵּי דְרָכִים תַּעֲשֶׂה
 עִמָּדִי? וְהִסְפֵּק הוּא, מִפְּנֵי כִי אֲנִי רְאִיתִי בְּאֲצִטְגִּנוּת שְׁלִי כִי אֲנִי הוֹלֵךְ
 עֲרִירִי, וּבְכֵן אֲפֶשֶׁר שְׁלִפֵי הָאֵמֶת לֹא יִהְיֶה לִי זָרַע, וְהַבְּטַחַת ה' תִּתְקַיֵּם
 בְּכֵן מִשְׁק בֵּיתִי אֲשֶׁר אֲנִי גְדֹלְתִי וְרוֹמְמִיתִי וְנִחְשָׁב כְּבֵן, אוֹ מִצַּד שֶׁהוּא
 הַתְּלִמִּידִי הוּא דְמִשְׁק, שֶׁדָּרְשׁוּ רְבוּתִינוּ וְזָכוּנָם לְבִרְכָה (יוֹמָא כח):
 דוֹלָה וּמִשְׁקָה מִתּוֹרַת רְבוּ לְאַחֲרִים.

עוֹד חֲזַר לֹמַר אֲמִירָה אַחֲרָת, וְהוּא הַצַּד הַשְּׁנִי שְׂאִמְרוּנוּ, וְהוּא: "הֵן לִי",
 שֶׁהָאֵמֶת שִׁיְהִיָּה לִי בֵּן, אָמְנָם יִהְיֶה נִחְשָׁב כְּאֵלֶּיךָ לֹא נִתְתָּ זָרַע", וְהִיָּה כְּלָא
 הִיָּה מֵרַב שְׁפִלוּתוֹ וְדִלוּתוֹ, עַד שֶׁבֵּן בֵּיתִי הוּא אֲלִיעֶזֶר עִבְדִים שְׁלִי מְשֻׁלוּ
 בּוּ וְיִוֹרֵשׁ אוֹתִי. וְהִנֵּה דְבַר ה' אֵלָיו לֹאמַר, "לְהוֹצִיא מִלְּבָבוֹ הַסִּפְסַף שֶׁנִּסְתַּפֵּק
 בּוּ וְאָמַר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה" אֲלִיעֶזֶר, שֶׁהוּא בֵּן בֵּיתוֹ וְתִלְמִידוֹ, "כִּי אִם אֲשֶׁר
 יֵצֵא מִמֶּעִידָה הוּא יִירָשְׁךָ". וְעַל הַצַּד הַשְּׁנִי, "וְיִוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה וְיִאֲמַר
 הַבֵּט נָא הַשְּׂמִימָה", שֶׁהֵעֵלָה אוֹתוֹ לְמַעְלָה מִן הַמְזֹל כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י,
 "וּסְפַר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לְסַפֵּר אוֹתָם וְיִאֲמַר לֹא כֵּן יִהְיֶה זָרַעךָ" בְּמַעְלָה
 רְמָה, וְהֵאָמְרוּ בַּה" וְלֹא חֲשַׁשׁ שְׁלֵא יִתְקַיֵּם שְׂמָא יִגְרַם חֲטָא, בְּשִׁבִיל
 שֶׁ"וְיִחְשַׁבְהָ" אַבְרָהָם לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבְשׂוֹרַת הַזְרַע הוּא חֲסֵד מֵאֵתוֹ
 יִתְבַּרְךָ, "צַדִּיקָה" וּמִתְנַת חֲנָם.

אֲבָל בְּמִתְנַת הָאֲרִץ שֶׁכְּתוּב שֵׁם "אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִים
 לָתֵת לָךְ אֶת הָאֲרִץ" (טו ז), חֲשַׁב שֶׁרְצָה לֹמַר לֹא בְּזִכּוֹת שֶׁמִּסֵּר עֲצֻמוֹ עַל
 קְדוּשׁ ה' בְּאוּר כַּשְׂדִים יִתֵּן לֹא הָאֲרִץ, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא בְּזִכּוֹתוֹ, חֲשַׁשׁ שְׂמָא
 יִגְרַם חֲטָא, וְעַל זֶה שְׂאֵל "בְּמֵה אֲדַע" שֶׁתְּתַקַּיֵּם בְּיָדָם אִף אִם יִחְטְאוּ?
 וְעַל זֶה הַשִּׁיב לֹא עֲנִין הַקְּרַבְנוּת.

וְיִחַלֵּק עֲלֵיהֶם לִילָה הוּא וְעִבְדֵי וְיִבְכּוּ וְיִרְדְּפּוּ עַד חוּבָה אֲשֶׁר מִשְׁמַאל
 לְדְמִשְׁק, (יד טו)

הִנֵּה כְּבַר נוֹדַע כְּמֵה הַפְּלִיגוּ בַּזְהַר הַקְדוּשׁ (ח"א קלו ב) בְּשִׁבְחַת הַמַּגִּיעַ לְמִי
 שְׁקָם בְּחִצּוֹת לִילָה, אֲשֶׁר הוּא זְמַן שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׂע עִם
 נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְזֶה יִהְיֶה לֹא לְעֶזֶר וְסִיּוּעַ לְעַבֵּד בִּירְאָת ה' כָּל הַיּוֹם, כְּמוֹ
 שְׂאִמְרוּ דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת: הַבָּא לְהַרְגוֹ - הוּא יֵצֵר הַרַע, עַל יְדֵי הַשֶּׁכֶם -
 קִימַת חִצּוֹת, זֶהוּ סִגְלָה לְהַרְגוֹ, וְאִם לֹא יִתְגַבֵּר פְּאָרִי וְאוֹהֵב שְׁנוֹת, וְהוּא
 מִתְהַפֵּף עַל כָּל צַדִּיקוֹ לְהִיּוֹת לֹא קֶרֶת רוּחַ בְּשִׁנְתוֹ, הַרִי זֶה נִפְלַ שְׂדוּד בִּיד
 יֵצֵר הַרַע, אִף בּו "הַפֶּה יָדוּ כָּל הַיּוֹם", בְּדִאֲמָרֵי אִינְשֵׁי: מִן הַשְּׁחַר נִרְאָה טִיב
 הַיּוֹם, וּמִרְעָה אֶל רְעָה יוֹצֵא. אֲשֶׁר עַל כֵּן הַעֲצָה הַיְעוּצָה, לְהַתְחַזֵּק נֶגֶד יֵצֵרוֹ,
 וְיִקוּם מִמֶּשֶׁתּוֹ לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. וְיִדוּעַ מַה שֶׁכְּתוּבוֹ הַמְקַבְּלִים (שַׁעַר הַכּוֹנוֹת
 דְּרוּשֵׁי עֵרְבִית א) וְגַם חֲכָמֵי הַרְפוּאָה (רַמְבַּ"ם ה' דְּעוֹת פ"ה ה"ד) עֲצָה
 טוֹבָה, אֲשֶׁר בְּתַחֲלוֹת הַלַּיְלָה יִשְׁכַּב הָאָדָם עַל צַד שְׂמַאלוֹ עַד חֲצֵי הַלַּיְלָה
 כְּדִי לְכַפּוֹת כַּח הַדִּין.

וְזֶה רְמַז הַפְּתוּב: פֶּשׁ"וּ וְיִחַלֵּק עֲלֵיהֶם לִילָה", שֶׁהוּא חֲצֵי הַלַּיְלָה, אֲזִי "הוּא" -
 דָּא קְדָשָׁא בְּרִיד הוּא, כְּמוֹ שְׂאִיתָא בַּזְהַר הַקְדוּשׁ (ע"י ח"א קעא): עַל פְּסוּק
 "וְהוּא עוֹמֵד בֵּין הַהַדְסִים", וְעִבְדֵי"ו" - הֵם נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּעֲשֵׂע
 עִמָּהֶם, "וְיִבְכּוּ" - אוֹתִיּוֹת וְיִמָּה, שֶׁהוּא שׁוֹכֵב (כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ"י עַל מַה שְׂאִמְרוּ
 בְּנִמְרָא (פְּסוּחִים מו): דְּקָרוּ לִיָּה בַר מִן רַבְעָא), שֶׁהֵיָצֵר הַרַע "וְיִרְדְּפּוּ עַד
 חוּבָה" לְהַחֲטִיֵּא, "אֲשֶׁר" עַל כֵּן, לְאַחַר שִׁישׁוֹן עַד חֲצֵי הַלַּיְלָה שֶׁהוּא זְמַן
 הַשְּׁכִיבָה, "מִשְׁמַאל" - צַד שְׂמַאל, יָקוּם "לְדְמִשְׁק" - לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ
 שֶׁדָּרְשׁוּ רְבוּתִינוּ וְזָכוּנָם לְבִרְכָה (יוֹמָא כח): שֶׁהוּא נוֹטְרִיקוֹן דוֹלָה וּמִשְׁקָה
 מִתּוֹרַת רְבוּ, הִיָּנוּ עַסֵּק הַתּוֹרָה.

וְיִאֲמַר אַבְרָם ה' אֱלֹקִים מַה תִּתֶּן לִי וְאֲנִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֵן מִשְׁק בֵּיתִי הוּא
 דְמִשְׁק אֲלִיעֶזֶר, וְיִאֲמַר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְתָּ זָרַע וְהִנֵּה בֵן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אוֹתִי.
 וְהִנֵּה דְבַר ה' אֵלָיו לֹאמַר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעִידָה הוּא יִירָשְׁךָ.
 וְיִוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה וְיִאֲמַר הַבֵּט נָא הַשְּׂמִימָה וּסְפַר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לְסַפֵּר
 אוֹתָם וְיִאֲמַר לֹא כֵּן יִהְיֶה זָרַעךָ. וְהֵאָמְרוּ בַּה" וְיִחְשַׁבְהָ לֹא צַדִּיקָה. (טו ב-ו)

יֵשׁ לְדַקְדֵק, שֶׁהָרִי הַבְּטִיחוּ ה' עַל הַזְרַע, כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ (יב ז): "לְזָרַעךָ אֶתְּ
 אֶת הָאֲרִץ הַזֹּאת וְיִבְנֵן שֵׁם מִזְבֵּחַ", וּפְרַשׁ רַש"י עַל בְּשׂוֹרַת הַזְרַע וְעַל בְּשׂוֹרַת
 אֲרִץ יִשְׂרָאֵל, וּבְפִירוּשׁ אֲתָמֵר (יג טז): "וְשִׁמְתִי אֶת זָרַעךָ כְּעִפְרָא הָאֲרִץ",
 וְלָמָּה אָמַר "וְאֲנִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי"? וְגַם מַה לֹא לְהַזְכִּיר מִי הוּא מִשְׁק בֵּיתוֹ
 וְשֵׁם מִקוּמוֹ? וְגַם לְמַה חֲזַר לֹמַר אֲמִירָה אַחֲרָת "הֵן לִי לֹא נִתְתָּ זָרַע",

אמרנו במדרש רבה (ב"ר יז, ה) על הפסוק (בראשית ב, כא) ויפל ה' אלקי"ם תרדמה, רבי יהושע בשם רבי לוי אמו, תחלת מפלה שנה, שמתוך שינוי אינו עוסק בתורה ולא במלאכה, עד כאן. ובפרט לתלמיד חכם, השנה עוכרתו, כי אין רנה של תורה אלא בליקה, והיא שעת רצון להצטער על הרבן בית המקדש באמירת סדר תקוני-חצות, ולשפף שיחה ולדרש סליחה, וכמה שלמות יוכל האדם להשיג בליקה יותר מביום, ובזהר הקדוש והמקבלים הפליגו מאד-מאד בשבח המגיע להקם בחצי הלילה.

וכתוב בספרים שמוטב לאדם שישן ביום כמה שעות כדי שיעמד בחצי הלילה, ואף שאמרו (סוכה כו.) שאסור לישן ביום יותר משנת הפוס, לא נאמר זה למאן דאקדומי אקדם לגרסה, או למי שרוצה להיות נעור בליקה שאז מצוה לישן ביום, וכבר אמר החכם (חובות הלבבות בהקדמה) מכלל הזהירות, שלא תהא זהיר הרבה. וכשם שטוב שלא לישן ביום כשלא יש לו סבה, כך טוב לישן כדי להיות נעור בליקה, ולא ידחק עצמו לאחז בזה וגם מזה, דשמה תחטפנו שנה בשעת קריאת-שמע ותפלה עם התפלין ויצא שכוונו בהפסדו. וכן על זו הדרך, אף על פי שאמרו שטוב להיות נעור כל הלילה באיזה לילות, כגון ליל שבועות והושענא רבא, וגם כתבו המקבלים שטוב מאד לחבר לילה ביום בדברי-תורה, מכל-מקום אם קדמו עיניו אשמורות ורואה שחבלי-שנה נופלים עליו, וחושש פן לא יוכל עמד בתפלה, ועל-כן שוכב לנוח מעט סמוך לעלות השחר כדי שיוכל עמד ותהא דעתו מישבת עליו בתפלה, למצוה תחשב לו. וכבר אמרו (נזיר כג, ב) גדולה עברה לשמה. כל-שכן זה, שעל כגון זה נאמר (תהלים קיב, ה) טוב איש יכלכל דבריו במשפט.

תקון חצות

זמן תקון חצות, היותר מסכם לדעת הרב האר"י ורוב פוסקים, שהוא שנים עשר שעות אחר חצות היום, בין בקיץ ובין בחורף. ומעלת קימת חצות כי רבה מפרש בזהר הקדוש, אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה.

ראוי לכל לרא שמים שיהא מצר ודואג על הרבן בית המקדש. (ש"ע או"ח א ג) ענין הצער - הוא על מה שעבר, ודאגה - על אריכות הגלות, שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א).

וזה ראוי לכל אדם, אלא שלא יוכל לקום זאת כי אם מי שהוא ירא שמים, שבאשר ירצה להתעורר לדאג ולהצטער, יחמו מעיו לו ויצטער צער בנפש, משום דאף על גב דאיהו לא חזי - מזליה חזי צער השמים, ואזניו תשמענה קול ברמה נהי בכי תמרורים רחל מבכה, אי אפשר שלא יצטער.

אבל האיש אשר אין יראת אלהים לנגד עיניו, עונותיו מדבילים בינו לבין אבינו שבשמים, ורוצה להצטער ולהתעורר בבכי קדת מה לעשות, אף מה יעשה כאשר לבו לא יחיל בקרבו, על כל פנים כל אדם אינו חייב אלא כשעורו, את אשר בכחו לעשות יעשה, יתן את קולו בבכי וקול יללה, כי ה' שומע קול בכית עמו ישראל ברחמים.

בחצות הלילה יבקש רחמים על גלות השכינה וגלותינה, ובסוף הלילה יבקש על צרכיו. (ריקנטי בראשית ג, יב).

ואחר סדר תקון רחל יאמר, 'אני מאמין באמונה שלמה בנחמת ציון, אלהינו ברחמינו הוא ינחמנו, ויחדש עלינו מלכותו מהרה'.

סדר היום
הכולל הלכות והנהגות ישרות ערוכות
על סדר עיני תפילה וכוונותיה
סדר אכילה, סדר משא ומתן
וסדר הנהגת יום השבת
מלוכטים ומנוקדים מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א
"חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

הופיע ויצא לאור הספר
דן ידין
על התורה והמועדים
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

